

حلیۃ المتقین

تألیف مرحوم

علامه محمد باقر مجلسی (قدس سره)

به انضمام
مکالمات حسنیّه در دربار هارون الرشید با علمای مخالفین

تألیف
شیخ ابوالفتح رازی مکی (قدس سره)

چاپ نفیس

باتصیح، اعراب‌گذاری و آدرس آیات و روایات، فصل‌بندی، فهرست مطالب
معنی واژه‌های دشوار

مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۰۳۷ - ۱۱۱۱ ق.
حلیۃ المتقین / تألیف محمد باقر مجلسی (قدس سره). به انضمام
مکالمات حسنیه در دربار هارون الرشید با
علمای مخالفین / تألیف ابوالفتح رازی مکی (قدس سره) - قم:
شاکر، ۱۳۸۲.

۴۸۰ ص. ۵۵۰۰ تومان ISBN 964- 5792-36-3

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
۱ - اخلاق شیعه. ۲. احادیث اخلاقی. ۳. شیعه - - شعایر و
مراسم مذهبی. ۴. شیعه - -

احتجاجات ۵ رستاخیز. الف. ابوالفتح رازی. حسین بن علی،
قرن ۶ ق. حسنیه. ب. عنوان.

ج. عنوان: مکالمات حسنیه در دربار هارون الرشید با علمای
مخالفین. د. عنوان: حسنیه.

۸ ج ۳ / م ۶۵ / ۲۴۷ BP ۶۱ / ۲۹۷

۱۳۸۲

۱۷۵۰۹ - ۸۲ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات اساتذت سالتیغوی
تلفن: ۷۷۴۲۰۹۲ - ۷۷۴۲۶۴
همراه: ۰۹۱۲۲۵۱۱۱۹۶
کد پستی: ۳۷۱۵۶ - ۳۶۴۱

شناسنامه کتاب:

نام کتاب / حلیۃ المتقین

مؤلف / مرحوم علامه محمد باقر مجلسی

چاپ / گنج معرفت

تیراژ / ۵۰۰۰

سال چاپ / ۱۳۸۸

نوبت چاپ / اول

شابک / ۳-۳۶-۵۷۹۲-۹۶۴

قیمت / ۹۰۰۰ تومان

مرکز پخش:

● قم - خیابان دورشهر کوچه ۱۸ (مفت متری صدوق) پلاک ۱۵۶ نشر شاکر
کتابفروشی اسلامی تلفن: ۷۷۴۲۰۹۲ - ۷۷۴۲۶۴ - ۰۹۱۲۲۵۱۱۱۹۶

فهرست مطالب

• باب اول: در بیان آداب جامه و کفش پوشیدن

۵	فصل اول: در فضیلت تجمل و زینت کردن
۷	فصل دوم: در بیان جامه‌هایی که حرام است پوشیدن آنها
۸	فصل سوم: در پوشیدن پنبه و کتان و پشم
۹	فصل چهارم: در بیان رنگ‌هایی که در جامه سنت یا مکروه است
۱۱	فصل پنجم: در بعضی از آداب جامه پوشیدن
۱۱	فصل ششم: در پوشیدن لباسی که مخصوص زنان یا کافران باشد
۱۲	فصل هفتم: در بیان عمامه بستن
۱۳	فصل هشتم: در بیان آداب زیر جامه پوشیدن
۱۳	فصل نهم: در آداب جامه نو بردن و پوشیدن
۱۵	فصل دهم: در سایر آداب جامه پوشیدن و کندن
۱۶	فصل یازدهم: در رنگ نعلین و موزه و کفش و چگونگی آنها
۱۷	فصل دوازدهم: در آداب پوشیدن نعل و موزه و کفش

□

• باب دوم: در آداب حلی و زیور پوشیدن مردان و زنان و سرمه کشیدن و...

۱۹	فصل اول: در فضیلت انگشتر به دست کردن و آداب آن
۲۰	فصل دوم: در بیان آنچه انگشتر از آن سازند
۲۱	فصل سوم: در فضیلت عقیق
۲۳	فصل چهارم: در فضیلت یاقوت و زبرجد و زمرد
۲۴	فصل پنجم: در فضیلت فیروزه و جرز یمانی
۲۴	فصل ششم: در فضیلت در نجف و بلور و حدید صینی و سایر نگیں‌ها
۲۵	فصل هفتم: در بیان آنچه سزاوار است که در نگیں نقش کنند
۳۰	فصل هشتم: در زیور طلا و نقره پوشیدن و به زنان و اطفال پوشانیدن
۳۱	فصل نهم: در آداب سرمه کشیدن
۳۲	فصل دهم: در آداب نظر به آئینه کردن
۳۳	فصل یازدهم: در فضیلت خضاب کردن مردان و زنان
۳۵	فصل دوازدهم: در کیفیت خضاب و احکام آن

□

• باب سوم: در آداب خوردن و آشامیدن

فصل اول: در بیان ظرف‌هایی که در خوردن و آشامیدن و سایر.....	۳۷
فصل دوم: در تجویز خوردن طعام‌های لذیذ و مذمت حرص و افراط در آن.....	۳۹
فصل سوم: در بیان بعضی از آداب و اوقات طعام خوردن.....	۴۱
فصل چهارم: در سایر آداب طعام خوردن.....	۴۴
فصل پنجم: در بیان دعای وقت طعام خوردن.....	۵۰
فصل ششم: در آداب بعد از طعام.....	۵۲
فصل هفتم: در فضیلت نان و سوبق و گوشت و روغن و سایر آنچه از.....	۵۴
فصل هشتم: در فواید سبزی‌ها و میوه‌ها و سایر مأكولات.....	۶۳
فصل نهم: در فضیلت ضیافت مؤمنان و آداب آن.....	۷۲
فصل دهم: در فضیلت خلال و آداب آن.....	۷۵
فصل یازدهم: در فضیلت آب و انواع آن.....	۷۶
فصل دوازدهم: در آداب آب خوردن.....	۷۸

• باب چهارم: در بیان فضیلت تزویج و آداب مجامعت و معاشرت زنان و...

فصل اول: در فضیلت تزویج کردن و نهی از رهبانیت.....	۸۱
فصل دوم: در اصناف زنان و صفات پسندیده و ناپسندیده ایشان.....	۸۳
فصل سوم: در آداب نکاح و اراده آن.....	۸۵
فصل چهارم: در بیان آداب زفاف و مجامعت.....	۸۶
فصل پنجم: در آداب نماز و دعا در شب زفاف و در وقت مقاربت زنان.....	۹۲
فصل ششم: در بیان حق زن و شوهر بر یکدیگر و احکام ایشان.....	۹۴
فصل هفتم: در بیان دعا‌های طلب فرزند و فضیلت آن.....	۹۷
فصل هشتم: در احکام ایام حمل و آداب روز ولادت و نام نهادن طفل.....	۱۰۱
فصل نهم: در عقیقه کردن و سر تراشیدن و آداب هر یک.....	۱۰۵
فصل دهم: در ختنه کردن پسران و دختران و سوراخ کردن گوش ایشان و آداب هر یک.....	۱۰۸
فصل یازدهم: در آداب شیردادن و تربیت کردن فرزندان و رعایت ایشان.....	۱۱۰
فصل دوازدهم: در بیان حق پدر و مادر بر فرزند و وجوب رعایت حرمت ایشان.....	۱۱۵

• باب پنجم: در بیان آداب مسواک کردن و شانه کردن و ناخن و شارب گرفتن و...

فصل اول: در بیان فضیلت مسواک کردن.....	۱۱۹
فصل دوم: در فضیلت سر تراشیدن و آداب آن.....	۱۲۱
فصل سوم: در آداب موی سر نگاه داشتن.....	۱۲۲
فصل چهارم: در فضیلت شارب گرفتن.....	۱۲۳
فصل پنجم: در آداب ریش بلند کردن.....	۱۲۳
فصل ششم: در بیان فضیلت موی سفید و حکم کندن آن.....	۱۲۴

۱۲۵	فصل هفتم: در کندن موی بینی و بازی کردن با ریش
۱۲۶	فصل هشتم: در فضیلت ناخن گرفتن
۱۲۶	فصل نهم: در بیان آداب و اوقات ناخن گرفتن
۱۲۸	فصل دهم: در دفن کردن مو و ناخن و سایر چیزها که دفن باید کرد
۱۲۸	فصل یازدهم: در فضیلت شانه کردن موی سر و ریش
۱۲۹	فصل دوازدهم: در آداب و اوقات شانه کردن و انواع شانه‌ها

• باب ششم: در آداب بوی خوش کردن و گل بوییدن و روغن مالیدن

۱۳۱	فصل اول: در بیان سبب پیدا شدن بوهای خوش در زمین
۱۳۱	فصل دوم: در فضیلت بوی خوش و آداب آن
۱۳۳	فصل سوم: در کرافت رد کردن بوی خوش
۱۳۴	فصل چهارم: در فضیلت مشک و عنبر و زعفران
۱۳۴	فصل پنجم: در فضیلت غالیه
۱۳۵	فصل ششم: در فضیلت و آداب روغن بر بدن مالیدن
۱۳۶	فصل هفتم: در فواید روغن بنفشه
۱۳۷	فصل هشتم: در فواید روغن «بان» و روغن زنبق
۱۳۷	فصل نهم: در فواید سایر روغن‌ها
۱۳۸	فصل دهم: در فضیلت بخور و انواع و آداب آن
۱۳۹	فصل یازدهم: در بیان فضیلت کلاب و گل سرخ و انواع گل‌ها
۱۴۰	فصل دوازدهم: در آداب گل بوییدن

• باب هفتم: در آداب حمام رفتن و سر و بدن شستن و دارو کشیدن و...

۱۴۱	فصل اول: در فضیلت حمام
۱۴۲	فصل دوم: در آداب داخل شدن و بیرون آمدن و دعا‌هایی که باید خواند
۱۴۴	فصل سوم: در بیان آنچه در حمام نباید کرد و آنچه تجویز شده است
۱۴۵	فصل چهارم: در فضیلت شستن سر و بدن و دفع بوهای بد از خود کردن
۱۴۶	فصل پنجم: در فضیلت شستن سر با سدر و خطمی
۱۴۷	فصل ششم: در فضیلت دارو کشیدن
۱۴۷	فصل هفتم: در ازاله کردن موی زیر بغل
۱۴۸	فصل هشتم: در غایت زمانی که نوره را تأخیر توان کرد
۱۴۸	فصل نهم: در دعا‌های وقت نوره کشیدن
۱۴۹	فصل دهم: در اوقات نوره کشیدن و سایر آداب آن
۱۵۰	فصل یازدهم: در فضیلت حنا مالیدن بعد از نوره
۱۵۱	فصل دوازدهم: در آداب غسل جمعه و سایر اغسال

• باب هشتم: در آداب خواب رفتن و بیدار شدن و بیت الخلا رفتن

فصل اول: در بیان اوقات خواب	۱۵۵
فصل دوم: در وضو ساختن پیش از خواب	۱۵۶
فصل سوم: در مکان خوابیدن و آداب پیش از خوابیدن	۱۵۷
فصل چهارم: در سایر آداب خوابیدن	۱۵۸
فصل پنجم: در آداب و ادعیه‌ای که پیش از خواب باید خوانده شود	۱۵۹
فصل ششم: در دفع ترسیدن در خواب و خواب پریشان دیدن و محتلم شدن	۱۶۲
فصل هفتم: در دعاها برای دفع بیداری و برای بیدار شدن در آخر شب	۱۶۴
فصل هشتم: در بیان نماز و دعا برای خواب‌های نیک دیدن و آداب بیدار شدن	۱۶۴
فصل نهم: در سبب خواب راست و دروغ و تعبیر خواب	۱۶۶
فصل دهم: در آداب بیداری و مذمت خواب بسیار	۱۷۳
فصل یازدهم: در آداب بیت‌الخلاء	۱۷۵
فصل دوازدهم: در بیان احوال و اوضاع و مکان‌هایی که نهی از آنها وارد شده است	۱۷۷

• باب نهم: در آداب حجامت کردن و تنقیه و بعضی از ادویه و ...

فصل اول: در ثواب بیماری و صبر کردن بر آن و بیان شدت ابتلای مؤمنان	۱۷۹
فصل دوم: در فضیلت و آداب حجامت	۱۸۲
فصل سوم: در بیان انواع تدابیری که از ائمه (ع) وارد شده است و بیان جواز رجوع به اطباء	۱۸۶
فصل چهارم: در معالجه انواع تب	۱۹۰
فصل پنجم: در ادعیه جامعه و ادویه مرکبه نافع	۱۹۵
فصل ششم: در معالجه دردسر و شقیقه و زکام و صرع و اختلال دماغ و تصرف جن	۲۰۰
فصل هفتم: در معالجه سایر امراض و در دسر و گلو	۲۰۲
فصل هشتم: در معالجه خنازیر و قروح و جروح و ثالول و ثبور و ...	۲۰۸
فصل نهم: در معالجه امراض اندرونی و قولنج و باده‌ها و آزار معده و سرفه	۲۱۲
فصل دهم: در معالجه اوجاع مفاصل و فالج و بواسیر و امراض مثانه و سایر امراض	۲۱۷
فصل یازدهم: در بیان قلیلی از تعویذات برای دفع سحر و سموم گزندگان و سایر بلاها	۲۲۱
فصل دوازدهم: در فواید تربت شریف حضرت امام حسین (علیه السلام) و خواص بعضی از	۲۲۷

• باب دهم: در آداب معاشرت با مردم و حقوق اصناف ایشان

فصل اول: در بیان حقوق خویشان و غلامان و کنیزان	۲۳۳
فصل دوم: در حقوق همسایگان و یتیمان و عشیره و قبیله	۲۳۶
فصل سوم: در حقوق صداقت و اخوت	۲۴۰
فصل چهارم: در بیان حقوق مؤمنان بر یکدیگر و حسن معاشرت با خلق	۲۴۳
فصل پنجم: در قضای حاجت مؤمنان و سعی نمودن در کارهای ایشان و ...	۲۴۵
فصل ششم: در دیدن مؤمنان و عیادت بیماران ایشان	۲۵۱

فصل هفتم: در اطعام مؤمنان و آب دادن ایشان و جامه پوشانیدن و ۲۵۴
فصل هشتم: در حقوق فقیران و ضعیفان و مظلومان و پیران و اصحاب و ۲۵۵
فصل نهم: در رعایت حقوق مؤمنان در غیبت ایشان ۲۶۳
فصل دهم: در آداب معاشرت ظالمان و قلیلی از احوال ایشان ۲۶۷
فصل یازدهم: در آداب معاشرت با کافران و مخالفان ۲۷۳
فصل دوازدهم: در بیان حقوق مردگان بر زندگان ۲۷۵

• باب یازدهم: در آداب مجالس از سلام و مصافحه و معائنه و ۲۸۳
فصل اول: در فضیلت سلام و آداب آن ۲۸۵
فصل دوم: در فضیلت مصافحه یعنی دست یکدیگر را گرفتن و معائنه یعنی ۲۸۸
فصل سوم: در آداب نشستن در مجالس ۲۹۱
فصل چهارم: در آداب ملاقات صاحب خانه با کسی که به خانه او می آید ۲۹۳
فصل پنجم: در بیان مجالسی که در آن جا داخل شدن رواست و جماعتی که همنشینی و ۲۹۴
فصل ششم: در آداب عطسه و آروق و آب دهان انداختن ۲۹۸
فصل هفتم: در بیان مزاح کردن و خندیدن و سرگوشی کردن و آداب صحبت داشتن و ۳۰۰
فصل هشتم: در سایر آداب مجالست و حقوق اصحاب مجالس بر یکدیگر ۳۰۲
فصل نهم: در فضیلت ذکر خدا در مجالس کردن ۳۰۴
فصل دهم: در فضیلت ذکر حضرت رسول خدا و ائمه در مجالس و ۳۰۵
فصل یازدهم: در مشورت کردن با برادران و آداب آن ۳۰۸
فصل دوازدهم: در آداب نامه نوشتن ۳۰۹

• باب دوازدهم: در آداب خانه داخل شدن و بیرون رفتن

فصل اول: در گشادگی خانه ۳۱۱
فصل دوم: در مذمت تکلف بسیار در خانه کردن و بسیار بلند ساختن ۳۱۲
فصل سوم: در نقاشی کردن و تصویر کشیدن و صورت صاحب روخی را ساختن که ۳۱۴
فصل چهارم: در آداب قرش خانه ۳۱۵
فصل پنجم: در آداب عبادت کردن در خانه ۳۱۶
فصل ششم: در نگاه داشتن حیوانات در خانه خصوصاً کبوتر و خروس ۳۱۷
فصل هفتم: در نگاه داشتن گوسفند و بز در خانه ۳۱۹
فصل هشتم: در بیان احوال سایر طیور و ذکر بعضی از حیوانات که ۳۲۰
فصل نهم: در منع از نگاه داشتن سگ در خانه ۳۲۴
فصل دهم: در آداب چراغ افروختن و خانه خریدن ۳۲۶
فصل یازدهم: در بیان سایر آداب خانه ۳۲۷
فصل دوازدهم: در آداب خانه داخل شدن و بیرون رفتن ۳۲۹

۳۳۳	• باب سیزدهم: در آداب پیاده رفتن و سوار شدن و بازار رفتن و تجارت و.....
۳۳۳	فصل اول: در سوار شدن اسب و استر و الاغ و انواع هر یک.....
۳۳۵	فصل دوم: در آداب نگاه داشتن و رعایت حقوق چهارپایان.....
۳۳۷	فصل سوم: در آداب زین و لجام.....
۳۳۸	فصل چهارم: در ادعیه و آداب سواری.....
۳۴۰	فصل پنجم: در آداب پیاده رفتن.....
۳۴۱	فصل ششم: در نگاه داشتن شتر و گاو و گوسفند.....
۳۴۳	فصل هفتم: در آداب خریدن و نگاه داشتن حیوانات.....
۳۴۴	فصل هشتم: در بیان منجمل احوال و اقسام حیوانات.....
۳۴۷	فصل نهم: در فضیلت تجارت کردن و طلب خلال نمودن.....
۳۴۹	فصل دهم: در بیان آداب تجارت.....
۳۵۵	فصل یازدهم: در فضیلت زراعت کردن و درخت کاشتن.....
۳۵۶	فصل دوازدهم: در آداب زراعت کردن و درخت کاشتن.....
	□
۳۵۹	• باب چهاردهم: در آداب سفر.....
۳۵۹	فصل اول: در بیان سفرهای نیک و بد و ایام و ساعات نیک و بد از برای سفر.....
۳۶۰	فصل دوم: در دفع نحوست‌های سفر به تصدق و دعا.....
۳۶۲	فصل سوم: در آداب غسل و نماز و دعا در وقت بیرون رفتن.....
۳۶۵	فصل چهارم: در سایر آداب بیرون رفتن و بیان چیزهای چند که باید با خود بردن.....
۳۶۸	فصل پنجم: در آداب توشه برداشتن در سفر و آداب صرف کردن آن.....
۳۶۹	فصل ششم: در رفیق با خود بردن در سفر و آداب معاشرت ایشان.....
۳۷۱	فصل هفتم: در بیان سایر آداب سفر.....
۳۷۳	فصل هشتم: در آداب راه رفتن و فرود آمدن.....
۳۷۴	فصل نهم: در بیان دعا‌هایی که در راه و منازل باید خواند.....
۳۷۸	فصل دهم: در آداب سفر دریا و گذشتن از پل‌ها.....
۳۷۹	فصل یازدهم: در آداب مشایعت و استقبال مسافر و آداب برگشتن او.....
۳۸۱	فصل دوازدهم: در آداب اسب تاختن و تیر انداختن.....
	□
۳۸۷	خاتمه: در بیان بعضی از آداب متفرقه و فواید نافع.....
	□
۳۹۹	مکالمات حسنیّه: در مجلس هارون الرشید با علمای مخالفین.....